

K některým otázkám úlohy Rady bezpečnosti OSN a stíhání mezinárodněprávních zločinů v kontextu ozbrojeného útoku Ruské federace vůči Ukrajině

VERONIKA D'EVEREUX*

Selected issues related to the role of the UN Security Council and the prosecution of international crimes in the context of the Russian Federation's armed attack on Ukraine

Summary: *The paper is focused on the description and a brief analysis of the events of the beginning of the Russian invasion of Ukraine from the point of view of international law. The paper deals with the role of the United Nations and the inability of the Security Council to fulfil, in this case, its basic function stemming from the UN Charter. The paper briefly describes the relevant aspects of law during armed conflicts, prohibited methods, and means of warfare in relation to the war in Ukraine. The paper also deals with issues of investigation of non-compliance with the obligations of the Russian Federation arising from international law and the prosecution of the most serious crimes under international law.*

Keywords: *war crimes, Russia, Ukraine, Security Council*

Příspěvek je věnován některým mezinárodněprávním otázkám souvisejícím s válečnými zločiny ve spojení s ozbrojenou invazí Ruské federace na území Ukrajiny. Je rozdělen do tří kapitol. První kapitola se zabývá úlohou Organizace spojených národů, jakožto univerzální mezinárodní organizace, jejímž hlavním cílem je zajistit mezinárodní mír a bezpečnost a udržovat přátelské vztahy mezi všemi státy. Pozornost je věnována především orgánu Rady bezpečnosti, která prakticky selhala v plnění své role z důvodu, že je fakticky paralyzovaná pravidly vlastního institucionálního fungování. Tato pravidla zůstala v nezměněné podobě od doby vzniku OSN a okolnosti, za nichž byla tato univerzální mezinárodní smlouva uzavřena, nenasvědčovaly budoucí eventualitě, že by se válečných zločinů dopustil stát, který má na půdě Rady bezpečnosti výsadní postavení, je stálým členem, a tudíž disponuje právem veta, jehož použití znemožní Radě bezpečnosti učinit opatření při ohrožení mezinárodního míru a bezpečnosti, k nimž je Chartou OSN výlučně zmocněna. V této první kapitole jsou obsaženy stručné úvahy autorky *de lege*

ferenda právě o Radě bezpečnosti a procesních pravidlech, jimiž se tento orgán řídí. Navazuje druhá kapitola, jež je věnována otázkám zakázaných způsobů a prostředků vedení války souvisejících s počátečními (14) dny ruské invaze vůči Ukrajině. Tato kapitola obsahuje velmi stručný teoretický přehled úpravy mezinárodního práva v této oblasti a zahrnuje demonstrativní výčet příkladů, které by mohly být porušením norem mezinárodního práva za ozbrojených konfliktů. Účelem této kapitoly je prvotní poukázání na některé z konkrétních aktů Ruské federace, které jsou či mohou být po provedení řádného vyšetření, vyhodnocení naplnění skutkové podstaty válečných zločinů a v neposlední řadě vypracování hlubší analýzy považovány za jednání, které by zakládalo odpovědnost podle mezinárodního práva. Třetí kapitola je věnována úloze Mezinárodního soudního dvora (MSD) jakožto univerzálního soudního orgánu, jemuž mohou být předloženy právní spory mezi státy ve vztahu k vyšetřování neplnění závazků Ruské federace plynoucích ze smluvního a obyčejového mezinárodního humanitárního práva. Je možno

* Autorka působí v CEVRO Institutu a v Integračním centru Praha. E-mail: devereux@seznam.cz.

shledat, že i tento soudní orgán může být do značné míry, podobně jako Rada bezpečnosti, paralyzovaný z důvodu institucionálních pravidel Dvora, podle kterých nestačí toliko být smluvní stranou Statutu, přičemž smluvní stranou Statutu MSD jsou všichni členové OSN, ale je rovněž nutné, aby stát přijal jurisdikci Dvora se otázkou či sporem zabývat. V současné době je možno říci, že jurisdikce Mezinárodního soudního dvora je založena jen částečně, a to ve vztahu k Úmluvě o zabránění trestání zločinů genocidia, jíž je Rusko smluvní stranou a která obsahuje jurisdikční doložku ve vztahu k Mezinárodnímu soudnímu dvoru. Pro úplnost je v závěru této kapitoly věnována pozornost Mezinárodnímu trestnímu soudu, jenž je oprávněn stíhat mezinárodněprávní zločiny jednotlivců. Příslušnost tohoto Soudu je dána ve vztahu pouze k některým zločinům, tj. válečným zločinům, zločinům proti lidskosti, zločinu genocidy, ne však vůči zločinu agrese, na niž se nevztahuje prohlášení Ukrajiny o přijetí *ad hoc* jurisdikce a která dosud neratifikovala Římský statut.

Účelem tohoto příspěvku je provést čtenáře výše vyjmenovanými základními aspekty ozbrojeného konfliktu na Ukrajině z pohledu mezinárodního práva a poukázat na s tím související problémy nejen Organizace spojených národů, která může selhávat při plnění své základní funkce ochránce mezinárodního míru a bezpečnosti a podpůrce rozvoje přátelských vztahů mezi státy, ale i na problémy současného mezinárodního práva. Tento příspěvek je prvotní reakcí na ozbrojený útok Ruské federace vůči Ukrajině, autorka si je vědoma toho, že do budoucna by si toto téma zasloužilo podrobný, detailní rozbor a komplexní analýzu, výsledkům tohoto zkoumání by mohlo být věnováno několik samostatných příspěvků.

Stručné úvahy o roli Společnosti národů, Organizace spojených národů a úloze mezinárodního práva ve vztahu k prevenci válečných konfliktů

Historické mezinárodní právo uznávalo právo státu uchýlit se k válce, zakládalo tzv. právo na válku *ius ad bellum*, státy byly

oprávněny prostřednictvím války řešit otázky, které plynuly z jejich vnitřní a zahraniční politiky. Praxe mezinárodního společenství v první světové válce způsobila potřebu určité modifikace této oblasti mezinárodního práva. Pakt Společnosti národů, který vstoupil v platnost 10. 1. 1920, sice ještě zcela nezakazoval útočnou válku, ale zúžil oprávnění státu využít možnosti útočné války. Členové Společnosti národů se zavázali, že „budou šetřit a hájit územní celistvost a politickou nezávislost všech členů Společenství proti vnějšímu útoku“.¹ Pakt Společnosti národů zakotvil princip kolektivní bezpečnosti a podle tohoto principu byly státy povinny řešit spory prostřednictvím diplomacie a měly povinnost své veškeré spory předložit rozhodčímu nebo soudnímu orgánu.² Pokud by výrok Soudu nebyl vykonán, byla Rada Společnosti národů oprávněna zasáhnout v podobě návrhu opatření, které by soudnímu výroku dodalo účinnosti.³ Politické spory měly státy předkládat smířčímu řízení v Radě Společnosti národů.⁴

V několika situacích byli členové Společnosti národů ovšem oprávněni přistoupit k útočné válce. Státy by se legálně uchýlily k válce, pokud by se Radě Společnosti národů nezdařilo rozhodnout o řešení sporu jednoduše konsensem všech stran s výjimkou stran sporu.⁵ Další možností, která opravňovala státy legálně přistoupit k válce, byla situace, kdy Rada Společnosti národů uznala, že se předmětný spor týká otázky, která dle mezinárodního práva spadá výhradně do pravomoci státu, v tomto případě by Rada nemohla dát pokyny k řešení sporu.⁶ Za nelegální válku byla považována válka v rozporu se zákazem v čl. 12, 13 a 15 Paktu SN vedená proti všem členům Společnosti národů.⁷

Současně platná pravidla mezinárodního práva ve vztahu k právu státu uchýlit se k válce byla formulována v Chartě OSN, která vstoupila v platnost 24. 10. 1945. Tato pravidla byla definována tak, že byla zakázána nejen útočná válka, ale rovněž i jiné způsoby použití síly, jakož i byla zakázána hrozba silou.⁸ Podle Charty OSN je přípustné použití síly jen ve striktně definovaných případech, a sice v případě donucovacích opatření Rady bezpečnosti,⁹ při výkonu práva individuální

¹ Čl. 10 Paktu Společnosti národů (dále Paktu SN), Dokumenty Společnosti národů, The Covenant of League of Nations. [online] In: United Nations Archives in Geneva. [cit. 06. 03. 2022]. Dostupné na <https://tinyurl.com/veytkatc>

² Čl. 13 odst. 3 Paktu SN, c. d.

³ Čl. 13 odst. 4 Paktu SN, c. d.

⁴ Čl. 15 Paktu SN, c. d.

⁵ Čl. 15 odst. 7 Paktu SN, c. d.

⁶ Čl. 15 odst. 8 Paktu SN, c. d.

⁷ ONDŘEJ, J., MRÁZEK, J., KUNZ, O. *Základy mezinárodního práva veřejného*. Praha: C. H. Beck, 2018, str. 240.

⁸ Čl. 2 odst. 4, Charta Organizace spojených národů, Informační centrum OSN v Praze, Praha, 1998.

⁹ Čl. 39, 41 a 42, c. d.

či kolektivní sebeobranu¹⁰ a konečně při donucovacích opatřeních podle oblastních dohod či oblastními orgány na základě zmocnění Rady bezpečnosti a pod jejím vedením.¹¹

Zákaz nepoužití síly a hrozby silou byl zevrubněji interpretován v Deklaraci zásad mezinárodního práva z roku 1970. Stěžejním obsahem těchto pravidel je zákaz použití útočné války. Deklarace uvádí, že „útočná válka je zločinem proti míru, za který existuje odpovědnost podle mezinárodního práva“.¹² Podle této Deklarace má každý stát povinnost „zdržet se přímého či nepřímého použití síly proti jinému státu; neuchylovat se k ozbrojeným represáliím; zdržet se hrozby silou nebo použití síly za účelem porušení existujících hranic jiného státu či jako prostředku řešení mezinárodních sporů; vystříhat se organizování nebo podpory organizování ozbrojených band vč. žoldnéřů; vystříhat se násilných činů, které zbavují národy práva na sebeurčení, svobodu a nezávislost; vystříhat se organizování, podněcování nebo účasti v občanské válce či teroristických akcí v jiném státě; nestrpět organizování činnosti směřující ke spáchání takových činů na svém území; vojensky neokupovat území státu v rozporu s ustanovením Charty OSN; neuznat územní zisk nabytý v důsledku hrozby silou či použití síly za legální; zdržet se propagandy útočné války“.¹³

Stěžejní odpovědnost za udržování mezinárodního míru a bezpečnosti byla Chartou OSN svěřena Radě bezpečnosti.¹⁴ Veškeré ozbrojené akce s výjimkou výkonu práva na sebeobranu podléhají zmocnění či autorizaci Rady bezpečnosti.¹⁵ Vlastní vojenské operace na základě zmocnění Rady bezpečnosti jsou organizovány státy nebo mezinárodními organizacemi, např. Severoatlantickou aliancí, Evropskou unií či Africkou unií. V praxi ovšem poměrně často dochází k použití ozbrojené síly, resp. ozbrojeným intervencím i bez souhlasu Rady bezpečnosti na základě „kolektivního rozhodnutí“ skupiny států. Jak politici, tak i autoři nauky se pokoušejí o právní zdůvodnění takových akcí. V praxi nejčastějším případem bývají humanitární intervence, i ty však v souladu s mezinárodním právem vyžadují schválení ze strany Rady bezpečnosti.¹⁶

Charta OSN byla přijata členy mezinárodního společenství po druhé světové válce a je možné shledat, že ustanovení Charty svým způsobem reflektovala okolnosti, za nichž Charta vznikla, jakož i okolnosti, které vzniku této univerzální mezinárodní smlouvy předcházely.¹⁷ Ve vztahu k Radě bezpečnosti z jejího institucionálního hlediska je poměrně zřejmé, že složení Rady bezpečnosti, minimálně co do jejích stálých členů (USA, Velké Británie, Francie, Sovětského svazu a Číny), korespondovalo s výsledky druhé světové války, jakož i s tehdejší semknutostí vítězných mocností na jedné straně vůči mocnostem ve druhé světové válce poraženým. Stálí členové Rady bezpečnosti disponují zcela zásadním oprávněním ve vztahu k přijetí jakýchkoliv rozhodnutí o neprocedurálních otázkách, toto oprávnění se nazývá *právo veta*. Rada bezpečnosti není schopna přijmout jakékoliv rozhodnutí ve vztahu k přijetí opatření vůči ochraně mezinárodního míru a bezpečnosti, pokud jakýkoliv její člen uplatní právo veta.¹⁸ Zrušení práva veta je v praxi fakticky nemožné, protože by to vyžadovalo jednotnou politickou vůli členů OSN a změnu ustanovení Charty OSN, která má povahu univerzální mezinárodní smlouvy. Mezinárodní společenství se za 77 let od přijetí Charty OSN zásadním způsobem změnilo. Došlo ke vzniku nových nezávislých států, téměř se zčtyřnásobil počet členů OSN z původních 50 na dnešních 193 států. Mezinárodní politická situace, jakož i vnitrostátní politika států rovněž nebyla zamrzána ve stavu, v jakém se nacházela po druhé světové válce. Co naopak zůstalo nezměněno, je právě Charta OSN, která nepředpokládala možnost či variantu, že by se zločinů proti míru a mezinárodní bezpečnosti dopustil stálý člen Rady bezpečnosti. Charta OSN neobsahuje ve vztahu k otázce hlasování na půdě Rady bezpečnosti o neprocedurálních otázkách ustanovení, které by bylo analogické s ustanovením Paktu Společnosti národů, jež umožňovalo nepřihlížet k hlasování na půdě Rady Společnosti národů státům, které byly stranami sporu.¹⁹

V kontextu ozbrojené invaze Ruské federace vůči Ukrajině by bylo možno shledat, že Rada bezpečnosti by nebyla paralyzována

¹⁰ Čl. 51, c. d.

¹¹ Čl. 53, c. d.

¹² Dokument OSN A/RES/2625/XXV Deklarace zásad mezinárodního práva z roku 1970.

¹³ C. d.

¹⁴ Čl. 24, Charta Organizace spojených národů, c. d.

¹⁵ Čl. 51, c. d.

¹⁶ ONDŘEJ, MRÁZEK, KUNZ, c. d., str. 424.

¹⁷ Srov. Dokument OSN A/CONF. 39/27 nebo č. 15/1988 Sb. Vídeňská úmluva o smluvním právu, čl. 32, uvádí doplňkové prostředky výkladu vč. okolností, za nichž byla smlouva uzavřena.

¹⁸ Čl. 27 bod 3 Charty Organizace spojených národů, c. d.

¹⁹ Srov. čl. 15 odst. 6 Paktu SN, c. d.

a byla by schopna plnit úlohu, která jí byla Chartou a mezinárodním společenstvím svěřena, pokud by obsahovala ustanovení o tom, že v případě, že Rada bezpečnosti rozhoduje o otázkách porušení mezinárodního míru a bezpečnosti, jakož i o přijetí opatření k prevenci zhoršení mezinárodního sporu a jakož i o opatření k ukončení akcí proti mezinárodnímu míru vč. autorizace skupiny států k použití ozbrojené síly k obnovení mezinárodního míru, se nebude při hlasování na půdě Rady přihlížet k hlasu (a případně i k vetu stálého člena) toho státu, který mezinárodní právo porušil tím, že se dopustil použití síly, hrozby silou a zločinů proti mezinárodnímu míru. Autorka má za to, že takové veto by *de lege ferenda* mělo být vetem nikoliv absolutním, ale naopak vetem relativním právě pro situace předcházení znemožnění plnění základní funkce Rady bezpečnosti či situace, v nichž Rada bezpečnosti prakticky selhává při plnění své role. Případně by právo veta stálého člena *de lege ferenda* mohlo být i zcela zrušeno. Rukopis tohoto příspěvku byl vytvořen během počátečních 14 dnů ozbrojeného útoku Ruské federace na Ukrajinu, tudíž je prakticky nemožné z právního hlediska předvídat další vývoj tohoto konfliktu. Autorka považuje nicméně za podstatné to, že pakliže by ve zcela nejhorším případě došlo ve vztahu k Organizaci spojených národů k podobné situaci, v níž se nacházela Společnost národů, jež selhala se své roli tím, že nezabránila vypuknutí druhé světové války, bylo by zcela zásadní v případě nutnosti budoucí novelizace textu Charty či vytvoření jiné mezinárodní smlouvy podobné povahy nekodifikovat právo veta stálého člena Rady (bezpečnosti či jiného ekvivalentního orgánu) v totožné podobě. Z právního hlediska by se nabízelo několik forem řešení a nalezení vhodného východiska by vyžadovalo především politickou podporu mezinárodního společenství. Autorka se domnívá, že analogická varianta Paktu Společnosti národů vyžadující jednomyslnost všech členů Rady (s výjimkou států sporu) by ovšem nebyla zcela ideální. Za jednu z vhodných variant by autorka považovala řešení, které by vyjadřovalo prolnutí souvisejících ustanovení Paktu Společnosti národů a Charty OSN, např. v tom smyslu, že by bylo vyžadováno minimálně 9 kladných hlasů z 15, v těchto 9 hlasech by měly být zahrnuty hlasy

stálých členů Rady bezpečnosti s tím, že by se nepřihlíželo k vetu stálého člena, pokud by se tento stát zcela prokazatelně, např. na základě hlasování většiny členů Valného shromáždění OSN, dopustil hrubého porušení závazků státu plynoucích z mezinárodního humanitárního práva, resp. zločinů podle mezinárodního práva.²⁰

K některým otázkám týkajícím se zakázaných prostředků a způsobů vedení války ve vztahu k ruské invazi vůči Ukrajině

V následující kapitole jsou po teoretické rovině nejprve velmi stručně popsána některá pravidla mezinárodního práva regulující způsoby vedení války. V tomto ohledu byla vybrána ta pravidla, u nichž bylo možné sledovat porušení již během prvních 14 dnů válečných operací Ruské federace. Následně je uvedeno několik demonstrativních příkladů, které odpovídají porušení níže vyjmenovaných pravidel.

V současné době se právo za ozbrojených konfliktů označuje termínem *mezinárodní humanitární právo*. Toto označení bylo zavedeno po druhé světové válce na podnět představitelů Mezinárodního výboru Červeného kříže a toto právo definuje jako „soubor mezinárodních pravidel smluvního i obyčejového původu, jejichž specifickým úkolem je řešit humanitární problémy přímo vyplývající z ozbrojených konfliktů, ať už mezinárodních nebo vnitrostátních, omezovat z humanitárních důvodů právo stran používat v konfliktu prostředky a způsoby vedení války a chránit osoby a objekty, jež jsou nebo by mohly být konfliktem zasaženy“.²¹ Mezinárodní soudní dvůr ve svém poradním posudku v případě Legalita hrozby nebo použití jaderných zbraní z roku 1996²² uvedl, že mezinárodní humanitární právo se postupně utvořilo v jeden celek či systém, který se skládá ze dvou odvětví práva aplikovatelného za ozbrojeného konfliktu, práva haagského a práva ženevského, jež jsou úzce propojena. Toto propojení, jednotnost a komplexnost plyne z ustanovení Dodatkových protokolů z roku 1977 k Ženevským úmlouvám z roku 1949.²³

Stěžejním cílem mezinárodního práva za ozbrojených konfliktů je především zhumanizovat válku a právně regulovat válku tak,

²⁰ Srov. 141 členů Valného shromáždění OSN (z 193) odsoudilo Ruský útok vůči Ukrajině. Reuters. U. N. General Assembly Historic Vote denounces Russia over Ukraine invasion. [online] 03. 03. 2022 [cit. 06. 03. 2022]. Dostupné na <https://tinyurl.com/3ymkazh8>

²¹ ONDŘEJ, J., ŠTURMA, P., BILKOVÁ, V., JÍLEK, D. a kol. *Mezinárodní humanitární právo*. Praha: C. H. Beck, 2010, str. 7.

²² *Legality of the Threat or Use of Nuclear Weapons*. I. C. J. Reports 1996, nebo ŠTURMA, P. a kol. *Casebook. Výběr případů z mezinárodního práva veřejného*. 3. vydání. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta, 2015, str. 115–116 (odst. 75).

²³ ONDŘEJ, MRÁZEK, KUNZ, c. d., str. 250–251.

aby se předešlo zbytečnému utrpení a škodám a aby se válečné násilí omezilo výhradně na bojující (kombatanty), vojenské objekty a naopak aby válečné právo chránilo nebojující osoby (nekombatanty, zejm. lékaře, vojenské duchovní a zdravotníky), a především aby chránilo civilní obyvatelstvo a civilní objekty. Porušení zákonů války nebo válečných zvyklostí je dle současného mezinárodního práva považováno za válečný zločin, jako příklady lze uvést svévolné ničení měst, vesnic, pustošení neodůvodněné vojenskou nutností, plnění veřejného nebo soukromého majetku a vraždy válečných zajatců.²⁴ Autorka má za to, že lze v obecnosti konstatovat, že již za prvních několik dní ruské ozbrojené invaze vůči Ukrajině lze shledat porušení mezinárodního práva za ozbrojených konfliktů a nalézt příklady jednání Ruska, které lze považovat za zakázané jednání ať už co do způsobů, či prostředků vedení války.

Mezinárodní právo za ozbrojených konfliktů především zakazuje státům použití určitých prostředků či použití prostředků určitým způsobem. Stručně je možno říci, že mezinárodní právo zakazuje užití jasně definovaných zbraní, které způsobují nadměrná zranění nebo mají nerozlišující účinky, a dále zakazuje takové způsoby vedení války, které by svou povahou zapříčiňovaly nadměrná zranění či zbytečné útrapy. Tato pravidla jsou považována za obyčejovou normu mezinárodního práva.²⁵ Pravidla týkající se způsobů vedení války se vztahují především ke kombatanům, právo za ozbrojených konfliktů ovšem chrání i civilní obyvatelstvo. Ochrana civilistů je obecně uznávanou zásadou mezinárodního práva za ozbrojených konfliktů, civilisté nesmí být předmětem útoku. Výslovně jsou zakázány nerozlišující útoky a použití zbraní, jejichž účinky nelze zaměřit výhradně na vojenské osoby a objekty.²⁶ Ochrana civilních objektů zakazuje jakékoliv útoky vč. bombardování nechráněných míst, vesnic, obydlí nebo stavení,²⁷ za chráněné objekty se považují i zařízení obsahující nebezpečné síly, především přehrady, hráze a atomové elektrárny.²⁸

V souvislostech zaměření tohoto příspěvku je možné zmínit ve vztahu k zakázaným bojovým prostředkům především použití

kazetové munice skládající se z kontejneru (kazety), která obsahuje určité množství submunice, nejčastěji malých bomb. Užívá se tím způsobem, že se kazetová puma přepraví pomocí letounu či balistické rakety do určitého prostoru. Nad určitým cílem tento letoun odhodí kontejner, který se v nějaké výšce nad zemí otevře a uvolní submunici. Tyto malé bomby se pak rozlétnou a při svém dopadu pokryjí rozsáhlý prostor. Ve vztahu k tomuto druhu zbraně byla podepsána Úmluva o kazetové munici v roce 2008, tato úmluva zakazuje použití kazetové munice a současně obsahuje i instrument směřující k likvidaci tohoto druhu zbraní.²⁹ Mezi signatáři této úmluvy sice nebylo Rusko, které se tudíž nepovažuje vázané zákazem použití kazetové munice jako takové, nicméně tato skutečnost nemusí být nutně zcela relevantní, pokud ve spojení s užitím kazetové munice dojde k porušení obyčejových norem práva za válečných konfliktů, především pokud se tyto zbraně použijí k nerozlišujícím útokům či záměrně přímo k útokům na civilní obyvatelstvo.

Na posledním místě co do vyjmenování relevantních příkladů zakázaných způsobů vedení boje ve vztahu k útoku Ruské federace na Ukrajinu autorka uvádí zákaz použití jaderných zbraní, resp. zákaz hrozby použití jaderných zbraní. Touto otázkou se zabýval Mezinárodní soudní dvůr ve svém poradním posudku z roku 1996 o legalitě hrozby a použití jaderných zbraní. Dvůr ve svém posudku konstatoval, že mezinárodní obyčejové ani smluvní právo (v té době) neobsahovalo úplný a univerzální zákaz hrozby nebo použití jaderných zbraní. Dvůr ve svém výroku uvedl, že hrozba jadernými zbraněmi či jejich použití je v rozporu s pravidly aplikovatelnými za ozbrojeného konfliktu, především se zásadami a pravidly humanitárního práva zvláště ve vztahu k nerozlišujícím účinkům jaderných zbraní.³⁰ V roce 2017 byla uzavřena na půdě OSN (nikoliv však zcela univerzální) mezinárodní smlouva obsahující zákaz použití jaderných zbraní, na základě této smlouvy by mělo dojít rovněž k úplné likvidaci jaderných zbraní.³¹

Nyní následuje (pro demonstrativní účely) vyjmenování několika případů, které lze, dle názoru autorky, považovat za porušení

²⁴ ONDŘEJ, MRÁZEK, KUNZ, c. d., str. 252.

²⁵ Toto je vyjádřeno v čl. 35 odst. 2 Dodatkového protokolu I. z roku 1977 k Ženevským úmluvám o ochraně obětí ozbrojených konfliktů z roku 1949. Do českého právního řádu převzato ve vyhlášce č. 168/1991 Sb.

²⁶ ONDŘEJ, MRÁZEK, KUNZ, c. d., str. 256.

²⁷ Čl. 25 odst. 2 Dodatkového protokolu I. z roku 1977 k Ženevským úmluvám o ochraně obětí ozbrojených konfliktů, c. d.

²⁸ Čl. 56, c. d.

²⁹ ONDŘEJ, MRÁZEK, KUNZ, c. d., str. 259.

³⁰ Legality of the Threat or Use of Nuclear Weapons, c. d., odst. 74, 75, 78, 86.

³¹ ONDŘEJ, MRÁZEK, KUNZ, c. d., str. 258–259.

mezinárodního práva v oblasti zakázaných prostředků a způsobů vedení ozbrojeného konfliktu s tím, že některé z těchto případů by mohly být považovány za porušení mezinárodního práva teprve poté, co by se prokázalo splnění podmínek, které mezinárodní právo vyžaduje pro to, aby k porušení skutečně došlo (např. byl prokázán úmysl). Ruská federace od samotného zahájení ozbrojené invaze vůči Ukrajině nevede útoky výhradně vůči komбатantům, tedy ukrajinským ozbrojeným složkám, ale vede útoky rovněž vůči ukrajinským civilním osobám a civilním objektům.³² Za zvlášť závažné porušení by mohl být považován příklad ruského útoku na nemocnici s onkologickými pacienty.³³ Úřad pro koordinaci humanitárních záležitostí uvádí počty zabitých a zraněných ukrajinských civilistů za každý jednotlivý den tohoto válečného konfliktu, evidence obsahuje údaje o počtu obětí v jednotlivých městech. Úřad rovněž odkazuje na zprávy ukrajinského ministerstva zdravotnictví. Za významné porušení mezinárodního humanitárního práva lze považovat střelbu ruských ozbrojených složek na civilisty během evakuace z Irpini, podle zpráv Červeného kříže mělo dojít i k položení min pod evakuační koridor pro civilní účely.³⁴ Tento příspěvek je zaměřen toliko na prvních 14 dní konfliktu, podle evidence OSN bylo v období, jemuž se příspěvek věnuje, zabito přibližně 400 civilistů.³⁵ Jako další příklad možného porušení mezinárodního práva vedení ozbrojených konfliktů autorka uvádí ruský útok na ukrajinskou jadernou elektrárnu v Záporoží³⁶ či obsazení odstavené jaderné elektrárny v Černobylu.³⁷ Příkladem dalšího porušení mezinárodního práva může být několik případů použití kazetové munice v oblasti Charkova, a sice na civilní obyvatelstvo během prvního týdne útoku.³⁸ Posledním druhovým příkladem porušení mezinárodního práva může eventuálně být, dle názoru autorky, prohlášení prezidenta Vladimíra Putina o tom, že uvedl jaderné zbraně do stupně vysoké pohotovosti,³⁹ vnímáno případně i jako hrozba použití

jadernými zbraněmi. Autorka se domnívá, že Rusko v žádném ohledu není v situaci výkonu sebeobrany, při níž by bylo v sázce samotné přežití státu, proto pakliže by na základě pozdější analýzy bylo toto prohlášení osoby jednající jménem státu považováno za skutečnou hrozbu, mohlo by jít o další případ porušení mezinárodního práva. Autorka si je plně vědoma toho, že veškeré výše uvedené příklady mohou zakládat porušení mezinárodního práva, ovšem vyhodnocení, zda skutečně bylo mezinárodní právo porušeno, vyžaduje hlubší analýzu, detailní posouzení v kontextu úpravy mezinárodních smluv a především časový odstup. Toto vyhodnocení není s ohledem na zaměření příspěvku možné a může být tématem dalšího samostatného příspěvku, který by se touto problematikou z pohledu mezinárodního práva zevrubně zabýval.

K některým otázkám stíhání zločinů dle mezinárodního práva ve vztahu k žalobě Ukrajiny u Mezinárodního soudního dvora a zahájení vyšetřování zločinů spáchaných na území Ukrajiny žalobcem Mezinárodního trestního soudu

Následující kapitola obsahuje úvahy autorky o možnosti potrestání zločinů proti mezinárodnímu právu, kterých se dopustila Ruská federace jakožto stát, který neplní své závazky plynoucí z mezinárodního humanitárního práva, a pro úplnost v úplném závěru této kapitoly se autorka stručně zamýšlí nad otázkou stíhání jednotlivců odpovědných za válečné zločiny na Ukrajině.

Za účelem řešení sporů plynoucích z mezinárodního práva mezi státy byly zřízeny na základě mezinárodních smluv mezinárodní soudní orgány. Prvním celosvětovým soudem byl Stálý dvůr mezinárodní spravedlnosti, jenž byl zřízen na základě čl. 14 Paktu Společnosti národů a působil v Haagu v letech 1921 až 1940. Na jeho činnost navázal

³² Ukraine conflict: Russian forces attack from three sides. In: *BBC News* [online]. 24. 02. 2022 [cit. 06. 03. 2022]. Dostupné na <https://tinyurl.com/25ezf2td>

³³ Rusové zaútočili na nemocnici pro onkologické pacienty. In: *Novinky.cz* [online]. 27. 02. 2022 [cit. 27. 2. 2022]. Dostupné na <https://tinyurl.com/2p9bk68s>

³⁴ Rusové v Irpini střelili do evakuujících se civilistů, umírají i děti. In: *Novinky.cz* [online]. 06. 03. 2022 [cit. 07. 03. 2022]. Dostupné na <https://tinyurl.com/bdf9ett4>

³⁵ Ukraine: Civilian casualties as of 24.00 1 March 2022. *OHCHR* [online]. 02. 03. 2022 [cit. 06. 03. 2022]. Dostupné na <https://tinyurl.com/2p89n3b6>

³⁶ U.S. calls Russian attack on Ukraine nuclear power plant a „war crime“. In: *CBS News* [online]. 04. 03. 2022 [cit. 06. 03. 2022]. Dostupné na <https://tinyurl.com/mskcksyb>

³⁷ V odstavené černobylské elektrárně je uvězněno přes 100 zaměstnanců. In: *Novinky.cz* [online]. 07. 03. 2022 [cit. 08. 03. 2022]. Dostupné na <https://tinyurl.com/ycknz8yu>

³⁸ NATO sbírá důkazy o ruských útocích kazetovou municí na Ukrajině. In: *Portál Informačního centra NATO v Praze* [online]. 04. 03. 2022 [cit. 06. 03. 2022]. Dostupné na <https://tinyurl.com/mw64s68n>

³⁹ Would Vladimir Putin actually use nuclear weapons? In: *The Guardian* [online]. 28. 02. 2022 [cit. 06. 03. 2022]. Dostupné na <https://tinyurl.com/4ky776tt>

rovněž v Haagu sídlící Mezinárodní soudní dvůr zřízený Organizací spojených národů, právním základem tohoto soudu je mezinárodní smlouva, Statut Mezinárodního soudního dvora – tato smlouva je nedílnou součástí Charty OSN – a dále jednací řád Dvora. Účastníky Statutu Dvora jsou *ipso facto* členové OSN.⁴⁰ Mezinárodní soudní dvůr je oprávněn zabývat se prakticky všemi právními spory v oblasti mezinárodního práva, které vzniknou mezi státy. Tyto spory se mohou týkat výkladu některé mezinárodní smlouvy, jakékoliv otázky mezinárodního práva, existence kterékoliv skutečnosti, jež byla prokázána, a tato skutečnost by zakládala porušení mezinárodněprávního závazku státu, druhu a rozsahu náhrady škody, kterou je stát povinen realizovat ve vztahu k porušení jeho závazku, či povinnosti plynoucí z mezinárodního práva.⁴¹ Přijetí obligatorní jurisdikce MSD je ovšem z hlediska mezinárodního práva samostatný akt. Všichni členové OSN jsou i účastníky Statutu MSD. Ne všichni členové Statutu ovšem přijali jurisdikci MSD, a v praxi je tedy nezbytné, aby stát, který je účasten sporu, jenž je Soudnímu dvoru předložen, souhlasil s tím, že se Dvůr může touto otázkou či sporem zabývat. Příslušnost Dvora může být založena několika způsoby. Jedním ze způsobů je např. dohoda sporných stran o tom, že předloží konkrétní spor MSD, tato dohoda mezi státy se nazývá kompromis. Druhým způsobem, kterým může být jurisdikce Dvora založena, je mezinárodní smlouva, případně doložka v mezinárodní smlouvě, rovněž zvaná fakultativní doložka o obligatorní jurisdikci. Tato doložka je např. obsažena v čl. IX Úmluvy o zabránění a trestání zločinu genocidia z roku 1948.⁴² Třetím způsobem, kterým může být založena příslušnost Dvora, je jednostranné prohlášení státu, zvané opční prohlášení, toto opční prohlášení je podmíněno reciprocitou, vzájemností vůči státu či státům, které učinily stejné prohlášení.⁴³ Posledním způsobem, který může založit příslušnost Dvora se předloženou věcí zabývat, je mlčky, konkludentně, daný souhlas státu; v takovém případě postačí, pokud stát, který je účastníkem sporu projednávaného před Dvorem, neuplatní námitku nepřislušnosti MSD, a v takovém případě

se má za to, že pro tento konkrétní spor stát přijal příslušnost Soudního dvora.⁴⁴

Rusko je sice jakožto člen OSN i členem Statutu Mezinárodního soudního dvora, ovšem nepřijalo jeho obligatorní jurisdikci. Je spíše možné se domnívat, že by bylo mimořádně naivní v kontextu událostí, během nichž je tento příspěvek napsán, předpokládat, že by Rusko disponovalo politickou vůlí uzavřít s Ukrajinou dohodu, kompromis, o předložení věci porušení závazků Ruska plynoucích z mezinárodního humanitárního práva Mezinárodnímu soudnímu dvoru. Rusko je nicméně smluvní stranou Úmluvy o zabránění a trestání zločinu genocidia, a tudíž minimálně v otázkách spadajících do úpravy této smlouvy je MSD příslušný se věcí zabývat. Této možnosti již Ukrajina využila a dne 27. 2. 2022 podala žádost vůči Mezinárodnímu soudnímu dvoru o přijetí předběžných opatření vůči šetření, zda na území donbaských oblastí dochází ke zločinu genocidia, resp. utlačování ruský hovořících obyvatel, přičemž toto obvinění bylo podle Ukrajiny záminkou Ruské federace k zahájení ozbrojené invaze.⁴⁵ Rusko se ovšem zahájení vyšetřování brání a nevyslalo na jednání do Haagu, které bylo naplánováno na pondělí 7. 3. 2022, svého zástupce.⁴⁶ Dvůr přijal dne 5. 3. 2022 námitku ruského velvyslance v Nizozemsku o nepřislušnosti Dvora se žalobou zabývat a sdělení, že ruská vláda se odmítá účastnit se jednání MSD. Důvodem námitky nepřislušnosti je stanovisko Ruska, že předmětný spor spadá mimo oblast působnosti Úmluvy o zabránění a trestání zločinu genocidia, která jinak v oblasti působnosti této úmluvy zakládá příslušnost Dvora se sporem zabývat. Jednání proběhlo 7. 3. 2022 hybridní formou bez účasti zástupce Ruska a Dvůr vyslechl vyjádření zástupců Ukrajiny ve vztahu k jejich žádosti o přijetí předběžných opatření. Dvůr již 16. 3. 2022 rozhodl o přijetí předběžných opatření, jimiž Ruské federaci nařídil okamžité pozastavení vojenských operací; zajištění, aby jakékoliv vojenské či ozbrojené jednotky, organizace a osoby pod kontrolou, řízením či vlivem Ruska nepodnikaly žádné kroky na podporu vojenských operací; dále Dvůr nařídil zdržení se jakékoliv další vojenské akce, Rusku byla uložena povinnost

⁴⁰ Čl. 93 odst. 1 Charty OSN a čl. 35 odst. 1 Statutu Mezinárodního soudního dvora, c. d.

⁴¹ Čl. 36 odst. 2 Statutu Mezinárodního soudního dvora, c. d.

⁴² Úmluva o zabránění a trestání zločinu genocidia z 8. 12. 1948, vstoupila v platnost 12. 1. 1951, do českého právního řádu byla přenesena prostřednictvím Vyhlášky ministra zahraničních věcí o Úmluvě o zabránění trestnému činu genocidia č. 32/1955 Sb.

⁴³ Čl. 36 odst. 2 Statutu Mezinárodního soudního dvora, c. d.

⁴⁴ ONDŘEJ, MRÁZEK, KUNZ, c. d, str. 201–207.

⁴⁵ Allegations of Genocide under the Convention on the Prevention and Punishment of the Crime of Genocide (Ukraine v. Russian Federation). In: *ICJ Reports* [online] 28. 02. 2022 [cit. 07. 03. 2022]. Dostupné na <https://tinyurl.com/yckhps8r>

⁴⁶ Rusko bojkotovalo jednání soudu v Haagu. Ukrajina požaduje zastavení invaze. In: ČT24 [online] 07. 03. 2022 [cit. 07. 03. 2022]. Dostupné na <https://tinyurl.com/24v9ba46>

poskytnout záruky, že nebudou přijata žádná opatření, jež by mohla prohloubit či rozšířit spor či ztížit řešení předmětného sporu; konečně Dvůr uložil Rusku povinnost předložení zprávy o plnění přijatých prozatímních opatřeních ve lhůtě do jednoho týdne a poté pravidelně podle dalších nařízení soudu.⁴⁷ Dle názoru autorky doposud nic nenasvědčovalo tomu, že by Rusko ve svém jednání reflektovalo toto rozhodnutí MSD, což svým způsobem odráží i zvláštnosti mezinárodního práva, které je (minimálně ve vztahu ke smlouvám) vytvářeno státy, jež jsou současně tvůrci mezinárodního práva, ale rovněž i jeho uživateli. Tato specifická ve vztahu k realizaci povinností plynoucích z mezinárodního práva může být případně i příčinou skeptického myšlení o efektivnosti mezinárodního práva z důvodu, že v mezinárodním právu neexistuje žádná nadřazená moc stojící nad státy a mezinárodní právo nemusí být schopno zcela vyloučit zvláště jeho subjektů z důvodu chybějících účinných donucovacích prostředků.⁴⁸ Státy jsou povinny respektovat rozhodnutí MSD a zajistit plnění uložených povinností. Institut donucení prostřednictvím Rady bezpečnosti, jak bylo popsáno výše, je paralyzován v důsledku práva veta stálého člena a Severoatlantická aliance, jakožto organizace kolektivní sebeobrany, není oprávněna zasáhnout z důvodu smluvní nepříslušnosti, dokud by nedošlo k ozbrojenému útoku na člena aliance. V době uzavření rukopisu tohoto příspěvku bylo přijato ještě poslední rozhodnutí Dvora, a sice dne 23. 3. 2022, které stanovilo lhůtu na předložení písemného vyjádření obou stran. Ruský velvyslanec v Nizozemsku žádal minimálně o 18měsíční lhůtu s tím, že ruská vláda zvažuje, zda se bude řízení účastnit. MSD stanovil Ukrajině lhůtu na doložení písemného vyjádření do 23. 9. 2022 a Rusku do 23. 3. 2023.⁴⁹

Do budoucna, po ukončení válečného konfliktu a v případě zásadní změny politického vedení v Ruské federaci, které by disponovalo vůlí přijmout odpovědnost, by z právního hlediska bylo jistě možné, aby se MSD stal příslušný pro řešení odpovědnosti za zločiny, které Rusko vůči Ukrajině spáchalo, prostřednictvím opčního prohlášení či konkludentním způsobem.

V oblasti mezinárodního trestního práva byl zřízen Mezinárodní trestní soud, jehož právním základem je Římský statut. Tento Soud ovšem nestíhá mezinárodní zločiny spáchané státy, nýbrž fyzickými osobami, tedy jednotlivci.⁵⁰ Z pohledu mezinárodního práva veřejného se Soud zabývá především stíháním a trestáním nejzávažnějších mezinárodních zločinů, které se týkají mezinárodního společenství jako celku. Jsou jimi válečné zločiny, zločiny proti lidskosti, zločiny genocidia a zločiny agrese.⁵¹ Jurisdikce Mezinárodního trestního soudu je založena, pokud byl zločin spáchán na území státu, který je smluvní stranou Statutu, nebo pokud osoba, jež zločin spáchala, je státním příslušníkem smluvní strany Statutu.⁵² Jurisdikce Mezinárodního trestního soudu může být dále založena, pokud byla věc Soudu postoupena Radou bezpečnosti (to je ovšem případ hlasování o neprocedurální otázce a vyžaduje minimálně 9 kladných hlasů z 15 vč. neuplatnění práva veta stálého člena).

Soud tudíž může vykonávat jurisdikci nad příslušníky státu, který Statut dosud neratifikoval (což je případ Ruska), pokud byl zločin spáchán na území státu, který Statut ratifikoval (Ukrajina je smluvní stranou Statutu, který ovšem dosud neratifikovala, avšak učinila dvě prohlášení podle článku 12 odst. 3 o přijetí *ad hoc* jurisdikce Soudu počínaje listopadem 2013 na dobu neurčitou, ovšem pouze ve vztahu ke zločinům genocidy, zločinům proti lidskosti a válečným zločinům, nikoliv ve vztahu ke zločinu agrese). Jurisdikce Mezinárodního soudu je tzv. komplementární, což znamená, že národní soudy mají ve vztahu k trestání zločinců prioritu. Soud může rozhodnout, že ponechá případ jurisdikci národního soudu, pokud je řádně vyšetřován a stíhán vnitrostátními orgány. Jurisdikce Soudu by byla založena v případě, že by stát byl neochotný či neschopný zločiny řádně vyšetřit a stíhat či pokud by se stát ke stíhání příslušný rozhodl stíhání zastavit.⁵³ V kontextu zaměření tohoto příspěvku (tj. v počátečních dnech ruské invaze) je spíše velmi ne-reálné domnívat se, že by ruské orgány byly ochotny vyšetřovat a stíhat zločiny zodpovědných osob. V tomto ohledu se autorka domnívá, že jsou splněny předpoklady pro založení jurisdikce Mezinárodního trestního soudu.

⁴⁷ Allegations of Genocide under the Convention on the Prevention and Punishment of the Crime of Genocide. In: *ICJ Order* [online] 16. 03. 2022 [cit. 26. 03. 2022]. Dostupné na <https://tinyurl.com/jekv24ku>

⁴⁸ Srov. MALENOVSKÝ, J. *Mezinárodní právo veřejné, jeho obecná část a poměr k právu vnitrostátnímu, zvláště k právu českému*. 5. vydání. Brno: Masarykova univerzita a nakladatelství Doplněk, 2007, str. 22–23.

⁴⁹ Allegations of Genocide under the Convention on the Prevention and Punishment of the Crime of Genocide. In: *ICJ Order* [online] 23. 03. 2022 [cit. 26. 03. 2022]. Dostupné na <https://tinyurl.com/43zvm9kr>

⁵⁰ ONDŘEJ, MRÁZEK, KUNZ, c. d., str. 265.

⁵¹ Čl. 5 odst. 1 Římského statutu *Dokument OSN, Rome Statute of the International Criminal Court*, New York 1998, nebo č. 84/2009 Sb. m. s.

⁵² Čl. 12 odst. 2, c. d.

⁵³ Čl. 17 odst. 1 a 2, c. d.

Mezinárodní trestní soud vyšetřuje zločiny, které představují závažná porušení Ženevských úmluv a jiná závažná porušení zákonů a obyčejů v mezinárodních ozbrojených konfliktech. Vyšetřování zločinů může zahájit žalobce Mezinárodního trestního soudu z vlastní iniciativy a může požádat předžalobní komoru o souhlas s vyšetřováním.⁵⁴ Žalobce vyzývá státy a další zainteresované strany, aby doručily k otázce zahájení vyšetřování, případně i k otázce příslušnosti soudu se věcí zabývat své stanovisko, a žalobce Soudu tato stanoviska zvaží ve svém podání předžalobní komoře. 28. 2. 2022 žalobce Karim A. A. Khan z vlastní iniciativy zahájil předběžné vyšetřování výše uvedených údajných zločinů, ve vztahu k nimž Ukrajina přijala *ad hoc* jurisdikci podle Římského statutu, aby určil, zda je oprávněn se vyšetřováním zabývat. 2. 3. 2022 žalobce ICC obdržel doporučení od 39 smluvních států Římského statutu a došel k závěru, že je opodstatněné pokračovat ve vyšetřování,⁵⁵ čímž se stal oprávněným předložit předžalobní komoře žádost o povolení k vyšetřování.⁵⁶ Předmětem vyšetřování žalobce Karima A. A. Khana je situace na Ukrajině od 21. 11. 2013 ve vztahu k válečným zločinům, zločinům proti lidskosti a zločinu genocidy (nikoliv však zločinu agrese) spáchaným na jakékoliv části území Ukrajiny jakoukoliv osobou. 2. 3. 2022 žalobce požádal o zaslání stanovisek zainteresovaných států a stran k situaci na Ukrajině.⁵⁷ V nejbližší budoucnosti lze předpokládat, že žalobce vypracuje zprávu pro předžalobní komoru a ta rozhodne o tom, zda Soud zahájí vyšetřování zločinů. Autorka má za to, že se dá předpokládat, že rozhodnutí předžalobní komory bude kladné a zahájení vyšetřování bude povoleno. Samotné vyšetřování může být zdoluhavé, stíhané osoby se mohou bránit a po procesní stránce neposkytnout Soudu patřičnou součinnost. I v případě, že by např. obžalované osoby nakonec ke stíhání nebyly vydány, mohlo by jejich odsouzení v nepřítomnosti mít z pohledu mezinárodního práva nezanedbatelný význam.

Závěr

Mezinárodní právo je mimořádně specifickým právním systémem, normy mezinárodního práva vytvářejí samy státy a těm normy

mezinárodního práva zakládají práva a povinnosti, které jsou státy povinny respektovat podle zásady *pacta sunt servanda*. Tato zásada po teoretické rovině chrání právní jistotu subjektů práva, tedy států. Podle této zásady mají státy současně i povinnost neuznat protiprávní situace. Mezinárodní právo má koordinační povahu a od ní se odvíjí i decentralizovaný výkon donucovacích pravomocí, tyto pravomoci náleží primárně rovněž samotným státům. Tato skutečnost ovšem nemusí být zcela optimální ve vztahu k otázce efektivity mezinárodního práva. Soudobé mezinárodní právo proto obsahuje mechanismy, které lze aktivovat v případě porušení těch nejdůležitějších norem mezinárodního práva, jde o kolektivní sankce uložené Radou bezpečnosti OSN. Tyto mechanismy, jak již bylo uvedeno výše, jsou ovšem mimořádně závislé na politických faktorech vztahů mezi velmocemi a na mimoprávních okolnostech. Určitou selektivnost co do uplatňování kolektivních sankcí Rady bezpečnosti OSN lze vyvodit z několika příkladů z nedávné praxe, např. uskutečnění mezinárodního zásahu v Kosovu a nedostatek jakékoliv reakce mezinárodního společenství v Čechensku, ačkoliv v obou případech bylo zjištěno hromadné porušování základních lidských práv, především práv civilního obyvatelstva v ozbrojeném konfliktu.⁵⁸ Aby bylo mezinárodní právo skutečně efektivní, bylo by nezbytné, aby subjekty mezinárodního práva, na prvním místě státy, dobrovolně plnily své závazky z mezinárodního práva vyplývající a současně aby se vystříhaly jakéhokoliv jednání, které by bylo v rozporu s cíli mezinárodního společenství. Mezinárodní právo, ačkoliv obsahuje určitý mechanismus sankcí a prostředků k donucení, ovšem není schopno zcela vyloučit libovůli či zvlí svých subjektů. Světové dějiny, stejně jako případ, kterému je věnováno téma tohoto příspěvku, prokazují, že právo (a ani právo mezinárodní) nemůže zabránit tomu, aby se státy ve svých vzájemných vztazích zdržely jednání motivovaného jejich mocenskými, politickými a v neposlední řadě egoistickými zájmy.⁵⁹ Mezinárodní právo není schopno garantovat, že se státy budou řídit pravidly práva a zdrží se protiprávního jednání.

V době ozbrojených konfliktů a v situacích nejzávažnějších případů porušení mezinárodního

⁵⁴ ONDŘEJ, MRÁZEK, KUNZ, c. d., str. 265–268.

⁵⁵ Podle čl. 15 odst. 3 Římského statutu, c. d.

⁵⁶ Podle čl. 14 Římského statutu, c. d.

⁵⁷ International Criminal Court. Statement of ICC Prosecutor, Karim A. A. Khan QC, on the Situation in Ukraine: Receipt of Referrals from 39 States Parties and the Opening of an Investigation. [online] 02. 03. 2022 [cit. 03. 03. 2022]. Dostupné na <https://tinyurl.com/bdedma9h>

⁵⁸ MALENOVSKÝ, c. d., str. 24.

⁵⁹ C. d., str. 22.

práva, zejména při nerespektování práva za ozbrojených konfliktů, kdy dochází k útokům na civilní osoby, jež se stávají obětí války, lze případně i zpochybňovat funkci a roli nejen mezinárodního práva, ale i Organizace spojených národů, která díky procesním pravidlům fungování Rady bezpečnosti, již byla výlučně svěřena úloha ochrany mezinárodního míru a bezpečnosti, byla prakticky paralyzována z důvodu, že nastala situace, kterou Charta OSN, jež je právním základem fungování

mezinárodního společenství, nepředpokládala. Případ ozbrojené invaze Ruské federace, stálého člena Rady bezpečnosti, vůči Ukrajině by se měl, dle názoru autorky, stát důvodem pro diskusi o nutnosti a nezbytnosti změn v právním základu a institucionálním fungování Organizace spojených národů. Autorka dodává, že nezbývá než doufat, že subjekty mezinárodního práva, tedy především státy, budou disponovat dostatečnou vůlí potřebné změny politicky prosadit.